

<https://doi.org/10.46991/hc.2022.17.1.276>

ԱՐԱՄ ՀՐԱՉԻԿԻ ՄԻՄՈՆՅԱՆ

(Հիշատակի և գնահատանքի խոսք)

Հայագիտությունը և պատմագիտությունը ծանր կորուստ կրեցին. 2022 թ. հունիսի 8-ին 67 տարեկան հասակում կյանքից վաղաժամ հեռացավ ազգային մտածողության կրող, գիտության և կրթադաստիարակչական գործի նվիրյալ, պատվարժան քաղաքացի, ՀՀ գիտության վաստակավոր գործիչ, պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից-անդամ, ԵՊՀ հայագիտական հետազոտությունների ինստիտուտի տնօրեն Արամ Հրաչիկի Միմոնյանը:

Լինելով հայ մեծանուն գիտնական և հասարակական-քաղաքական գործիչ, հայրենանվեր անհատ, ակադեմիկոս Հրաչիկ Ռուբենի Միմոնյանի (1928-2016) որդին՝ Ա. Միմոնյանը ձևավորվել է որպես պատվարժան քաղաքացի: Ունենալով հայ մարդուն բնորոշ բոլոր առաքինությունները՝ նա միաժամանակ իր ամբողջ կյանքում շրջապատի նկատմամբ դրսևորել է նրբանկատ և հոգատար վերաբերմունք: Նրա բնավորության մեջ առանցքային էին հասարակությանը պիտանի լինելու, իր անձով կենսագործունեության ներդաշնակություն ձևավորելու յուրաքանչյուր հատկությունները: Միաժամանակ առանձնանում էր յուրաքանչյուր անհատի նկատմամբ նրա ներողամիտ և սրտացավ վերաբերմունքը:

Արամ Միմոնյանը ծնվել է 1955 թ. ապրիլի 12-ին Գորիս քաղաքում: 1961-1972 թթ. սովորել է Երևանի թիվ 19 դպրոցում: 1972-1977 թթ. ուսումը շարունակել է ԵՊՀ պատմության ֆակուլտետում, իսկ 1977-1981 թթ. ԽՍՀՄ ԳԱ պատմության ինստիտուտի ասպիրանտուրան: 1983 թ. նա պաշտպանել է թեկնածուական, իսկ 2000 թ. դոկտորական ատենախոսություններ, 2005 թ. ստացել պրոֆեսորի կոչում:

1981-1985 թթ. Ա. Միմոնյանն աշխատել է ՀԽՍՀ ԳԱ պատմության ինստիտուտում որպես կրտսեր գիտաշխատող, այնուհետև՝ գիտաշխատող: 1986-2000 թթ. աշխատակցել է ԵՊՀ ԽՍՀՄ պատմության ամբիոնի ասիստենտի, այնուհետև՝ Հայոց պատմության ամբիոնի դոցենտի կարգավիճակում: Ունենալով կազմակերպական յուրահատուկ հմտություններ 1993-1995 թթ. նա ստանձնել է ԵՊՀ գիտքարտուղարի պաշտոնը, իսկ 1995-2000 թթ.՝ ԵՊՀ ուսումնական վարչության պետի: 2000 թ. դարձել է ԵՊՀ ուսումնական աշխատանքների գծով պրոռեկտոր, իսկ 2006 թ. մայիսին ընտրվել, 2011 թ. մայիսին վերընտրվել ԵՊՀ ռեկտորի պաշտոնում, պաշտոնավարելով մինչև 2019 թ. մայիսի 23-ը: 2006 թվականից նա ՀՀ ԳԱԱ թղթակից-անդամ էր,

2008 թվականից հուլիսի 10-ից՝ ԵՊՀ Հայագիտական հետազոտությունների ինստիտուտի տնօրեն:

Ա. Սիմոնյանի ծավալել է բեղուն գիտական գործունեություն, որը սկսվել է դեռևս ԽՍՀՄ տարիներին: Նա հեղինակել է 100-ից ավելի գիտական աշխատանքներ, որոնց թվում չորս մենագրություններ՝ «Рабочие Закавказья в общероссийском рынке наемного труда в конце XIX–начале XX вв. (Историко-статистический анализ)» (Երևան, 1995), «Զանգեզուրի գոյամարտը 1920-1921 թթ.» (Երևան, 2000), «Զանգեզուրի գոյապայքարը 1917-1920 թթ.» (Երևան, 2017), «Զանգեզուրի գոյապայքարը 1917-1921 թթ.» (Երևան, 2017): Հայ ժողովրդի XIX դարի երկրորդ կեսի և XX դարասկզբի պատմության հիմնահարցերին նվիրված գիտական մենագրությունները, որոնք ամբողջությամբ լի են հայրենասիրության ոգով, առնչվում են մասնավորապես պատմական վիճակագրությանը, արդյունաբերական կապիտալին, ինչպես նաև Արցախի և Զանգեզուրի 1917-1921 թթ. պատմության հիմնախնդիրներին:

Հայագիտության և պատմագիտության մեջ, չնայած հոր թողած հսկայական ժառանգությանը, Ա. Սիմոնյանը իր առանձին ուղին և հետքը թողեց մասնավորապես հայրենի երկրամասի՝ Սյունյաց աշխարհի ազգային ազատագրական պայքարի ուսումնասիրության ասպարեզում: Ձերբագատվելով խորհրդային տարիների գիտության ոլորտում գոյություն ունեցող կարծրատիպային մտածելակերպից, նա գիտական առաջին քայլերը կատարելուց հետո հետաքրքրությունների առանցքում ուներ Հայկական հարցի, Հայոց ցեղասպանության, Արցախ-Զանգեզուրի գոյամարտերի և Հայոց պետականության խնդիրներին առնչվող շրջանակը:

Արցախյան հիմնահարցը, Արցախ աշխարհը և արցախահայությունը միշտ եղել են նրա ուշադրության առանցքում: Ուսանող-երիտասարդության՝ հայրենիքը սիրելու, հոգատարության, միմյանց նկատմամբ դրական վերաբերմունքի ձևավորման խնդիրները եղել են նրա որպես ուսուցչի, ուշադրության ներքո: Դա են փաստել նրա բազմաթիվ այցելություններն Արցախ, տեղի համալսարանի հետ սերտ համագործակցությունը տարբեր ձևաչափերով՝ «Լեռնային Ղարաբաղի հանրապետություն. Անցյալը, ներկան և ապագան» 2006 թ. հունիսի 21-24-ը Ստեփանակերտում միջազգային գիտաժողովի նախաձեռնումն ու անցկացումը, Արցախի տարբեր հատվածներում ավանդական դարձած ծառատունկերի իրականացումը, որը հայրենաձանաչության յուրօրինակ դրսևորում էր:

Արցախի և արցախահայության կողքին գտնվելու Ա. Սիմոնյանի կեցվածքը դրսևորվեց նաև Արցախյան քառօրյա և 44-օրյա պատերազմների ընթացքում: Նա իր գործընկերներ Ա. Ղարիբյանի և Է. Բաբայանի հետ հրատարակության պատրաստեց նաև «Арцах. Карабах: библиография на русском языке: 1988-2012 гг.» (Երևան, 2011) ժողովածուն:

Ա. Սիմոնյանի ղեկավարությամբ պաշտպանվել է 12 թեկնածուական ատենախոսություն: Նրա շնորհիվ ԵՊՀ-ն ակտիվորեն համագործակցել է արտերկրի բազմաթիվ կրթական, գիտական հաստատությունների հետ: Նա մասնակցել է բազմաթիվ միջազգային և հանրապետական գիտաժողովների, բազմիցս հրավիրվել Իտալիայի, Բելգիայի, Մեծ Բրիտանիայի, Գերմանիայի, Իսպանիայի, ԱՄՆ-ի, Ռուսաստանի և աշխարհի մի շարք այլ երկրների գիտակրթական կենտրոններ, որտեղ զբաղվել է գիտական գործունեությամբ: Նրա գիտելիքների և հմտությունների բարձր ձիւրքը արարողակարգային օտարերկրյա բարձրաստիճան պաշտոնյաների ընդունելությունների ժամանակ թողնում էին լավագույն տպավորություն, մեծ համբավ բերելով մեր երկրին և Մայր Բուն-ին:

Մեծ է եղել Ա. Սիմոնյանի ԵՊՀ-ն ժամանակակից հետազոտական համալսարան դարձնելու ձգտումը և հատկապես այդ ուղղությամբ կատարված աշխատանքները: Նրա ղեկավարման տարիներին ԵՊՀ գիտակրթական զարգացմանը զուգահեռ բացվեցին մի շարք նոր ստորաբաժանումներ. Չինագիտության կենտրոնը, Հայ-հնդկական կենտրոն-ամբիոնը, ԵՊՀ

ռուսական կենտրոնը: Կրթության բարձր որակի ապահովման հետ մեկտեղ, նրա ուշադրության առանցքում էին նաև ուսանողների և աշխատակազմի կենսագործունեության համար բարվոք պայմանների ապահովումը. ԵՊՀ բազմաթիվ մասնաշենքեր վերանորոգելու հետ մեկտեղ ստեղծվել է ժամանակակից սպորտ համալիրը, հյուրատունը, հանրակացարանը:

Ա. Սիմոնյանի նախաձեռնությամբ ԵՊՀ հրատարակչությունը ծավալել է բազմաբեղուն տպագրական գործունեություն:

Ա. Սիմոնյանի ջանքերով Հայոց մեծ եղեռնի 100-ամյա տարելիցին ընդառաջ հիմնվեց երախտիքի ծառուղին: ԵՊՀ գրադարանի մուտքի մոտ՝ Չարենցի փողոցի կողմից, սկիզբ առավ ծառուղին, որի աջ և ձախ կողմերում տեղադրվեցին XX դարի սկզբի մեծագույն ողբերգությունը՝ Հայոց ցեղասպանությունը, հասարակական լայն շրջանակներում քննադատած, բողոք ու կարեկցանք հայտնած, ինչպես նաև հայության մի սովոր հատվածին մահվան ճիրաններից փրկած և օգնություն ցուցաբերած օտարազգի հայտնի գործիչների կիսանդրիները:

Ա. Սիմոնյանն իր բազմաբեղուն գործունեության ընթացքում արժանացել է մի շարք պետական պարգևների և կոչումների՝ ՀՀ գիտության վաստակավոր գործչի տիտղոսի (2014), «Մովսես Խորենացի» մեդալի (2009), Մանկո-Պետերբուրգի պետական համալսարանի պատվավոր դոկտորի կոչման (2012), Ղազախստանի և Թուրքմենստանի «Ղազախստանի անկախության 20-ամյակ» և «Մահթումկուլի Ֆրագի» պետական պարգևների (2011, 2014), «Վաչագան Բարեպաշտ» մեդալի (2016):

Ա. Սիմոնյանի ակտիվ գիտական և հասարակական գործունեությանը զուգահեռ, նրա այրին, երկու դուստրերը, հարազատները, ընկերները և ծանոթները վկայում են նրա մարդկային սիրո, ջերմության, բարության և առաքինության բարձր հատկանիշների մասին:

Պ.գ.դ., պրոֆեսոր Էդիկ Մինասյան
Պ.գ.թ., դոցենտ Ալիկ Ղարիբյան